

lafranca, *Portell de Lopes* anant de Sella a Finestrat etc. *Portitxol*, diminutiu mossàrab com a nom d'alguns petits ports valencians de muntanya i de costa (*AlcM b*).

Portolà, encara que en bona part es tracta d'un derivat de PORT I, en alguns casos sembla haver-ho estat de PORT II, car el nom de la noble família aranesa de *Portolà*, el conqueridor de Califòrnia, i avui és enaigua (o al de Colomers-Caldes); d'allí venia Gaspar de *Portolà*, el conqueridor de Califòrnia, i avui és encara la Torre i Casa de *Portolà* en aquella vila, una joia arqueològica de la Vall d'Aran. *Pòrtols* serra prop de Camprodon (corregir el disbarat *Portolès* en *AlcM*). *Pontiró* < *Portrió*, d'un sorotàptic *PORTRION- (*EntreDL* II, 84-89).

Portarró: no és sols el famós *Portarró d'Espot* (entre les valls de St. Nicolau i St. Maurici), perquè n'hi ha molts a l'Alta Vall de Cabdella (*P. de la Reguera, de Comaplana, de la Coma d'Espòs*), i a la d'Assua (*Portarró d'Estanygento i de Serrabilla* damunt Lles-sui), 1964. *Purtançè* 'portilló, portet de muntanyes' a la Baixa Vall d'Aran (Krüger, *Hochpyr. A*, II, 8). *Portiello* Benasc («L'Aixalena és un *portíello* ta anà al llugà d'Aneto», 1965). *Portera* 'colladeta', maestr.: *La Portera 'ls Infernals* damunt Culla, *la Portera 'l Grau* damunt Vilafamés.

De PORT I. *Portinyol. Portitxol* 'petit port coster' (mossàrab naturalment, de cap manera italià) especialment eivissenc: «*S'Estanyol* és un *portitxol* de la costa» Jesús; «*Sa Cala d'en Boscà* és un *portitxol*» St. Vicent de sa Cala. N'hi ha també un de molt conegut entre Xàbia i la Costa Brava del Cap de la Nau, un a la costa de Mallorca, i un (nom que degué ser-hi portat per mariners de cabotatge de les terres del Migjorn) a la península del Cap de Creus.

Portolà, amb el significat de 'vigilant de l'entrada d'un port de mar', el trobem en Muntaner; crec que es refereix a Sardenya en un doc. de 1330: «que la torra del dit port de Torres sia reparada, en manera que'l *portolà* hi puxa estar segurament» (*BABL* IV, 445); en el sentit de 'collecció de notes i mapes referents a ports de mar' és mot comú amb l'it. *portolano*, però no ha estat estudiat seriosament en quina de les dues llengües és més antic (en la nostra ho són molt els de l'escola mallorquina de Viladestés i els Cresques, i per tant es perd *AlcM* en l'acceptació que presta a la tesi de Vidos, erudit que tot ho fa venir de l'italià, i ignora generalment la documentació catalana); del català es prengué certament el cast. *portulano* [S. xv, *DECH* IV, 682b53]. *Portori*.

Oportú [1352], pres del ll. *oportūnus* 'ben situat', 'còmode, oportú' (pròpiament terme nàutic aplicat a un vent que duu a port); *oportunitat* [S. XIII], llatí *opportunitas*, -atis: «començam a fer nostres caves --- e fo la ost molt pagada, per ço car veÿen que'l fet venia a bona oportunitat», Jaume I (Ag., 113.8); també en Llull: *Blanq.* (*NCl.* II, 126.6; III, 180.21); i en Eiximenis: «sovín ha vist que massa gran oportunitat fa a l'hom pecar» (*Dones*, veg. *EntreDL* I, 192, 194. 20b, i nota 81): el català degué transmetre el mot al

castellà, on *oportunidad* no apareix fins a 1438 en el catalanitzant *Corbacho*, i *oportuno* c. 1440. *Oportunista; oportunisme. Importú*, pres del ll. *importunus* id.: «O gent del món! Obriu los ulls per veure / --- / lo cobejós, cruel, feynt, ple de pompa, / astucióis, *importú*, sens Déu tembre: / aquest aytal les gents per déu adoren», Ausiàs (civ, 33f); *importunitat; importunar, importunador, importunació. Aportar* en el sentit d'arribar' a penes ha estat mai català (sí popular i molt antic en castellà).

¹ I quedà un altre rastre isolat d'un sentit més ample en *angiportum* 'carreró', però només en aquest compost, altrament arcaic i poc difós (el recordo només en els *Adelphoe* de Terenci, n. 576). — ² El manuscrit porta *entrans*, que no té sentit, i Crescini, Bartsch, G. Paris, i Schultz-Gora s'hi cansaren en va amb esmenes i impossibles conjectures, que ja descarta amb bones raons Levy. En lloc de les esmenes no menys considerables, però antigramaticals o contra sentit, *en tras*, i *entre-ls* cal esmenar en *outra-ls* (o *outra-s* amb article 1PSE), i entendre, és clar, 'més enllà dels ports'. — ³ Sembla haver-hi a la Índia una curiosa repetició del procés semàntic 'pas de mar'/'pas terrestre' en el cas del scr. *ghaṭṭāḥ* que és més clàssic en el sentit de 'desembarcador', 'lloc de bany de mar o de riu' (les escales del bany i desembarcador o *ghaṭṭāḥ* de Benares, en el Ganges, són famoses), però també es troba ja algunes vegades com a 'pas de muntanyes' i 'serralada' en índic més o menys antic, segons el dicc. de Webster; i avui sobretot és hindi i penjabi *ghaṭ* i les serralades costeres de l'orient i occident de la Índia s'anomenen els *Eastern* i *Western Ghats* (províncies de Bombai i Orissa). És veritat que es dubta sobre si és mot d'origen ari o dravídic (Mayrhofer *Etym. Wb.*), i, per tant, no estem gens segurs de quina fou la més antiga, l'acc. orogràfica o la hidrogràfica.

Port III, V. portar

PORTA, del ll. PŌRTA 'portal, porta gran'. □ 1.ª doc.: 1250.

«--- Viu les portes del castel desencadenar, a Na Barcelona, qui-n metie quatre homes», «açò dix lo dia de Sta. M. de Març, em plaça general, davant la porta de l'eglea» en un doc. de 1250, de l'Alt Cardener (PPujol, *DocVgUrg.*, 15.8, 15.49); «l'ome vell e'l jove, e lurs mullers, foren a l'esgleya a missa; dementre que ohien la missa, pluvia e fahia mal temps; Evast e Alo-ma foren davant les portes d'aquells albercs: almoyna demanaven per J. Crist --- Donem almoyna a aquells dos pobres per tal que porten les capes e les galotxes a l'esgleya ---», Llull (*Blanq.*, *NCl.* I, 100.25). «Si la senyoria vostra me dóna licència que vaja fins a la porta del castel, yo portaré sol un material --- prestament anà a la porta del castel, per ço com al entrar hi havia vista calç viva: pres-ne una poca gleva --- lançà-la-y dessús, e encès ab una palleta una candela ---», JoMartorell (Ag. I, 34).

No caldrà donar dades posteriors i modernes de fra-